

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
& ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ ΧΑΡΑΔΡΑΣ

ΑΩΟΥ

Perkins
Misses

Wagon

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Ι Α

ΕΚΘΕΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΤΗΣ ΧΑΡΑΔΡΑΣ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΑΩΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1982

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΚΟΝΙΤΣΗΣ	
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	21772
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	25-7-83
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ	33391ΕΚΘ

κωδ. εγχ: 7063

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2.	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
2.1.	Ο ποταμός Άωος	3
2.2.	Η μορφολογία της χαράδρας - Φυσικά και άνθρωπογενή στοιχεία.....	3
3.	ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΧΑΡΑΔΡΑΣ	
3.1.	Τό υδροηλεκτρικό φράγμα	5
3.2.	Τά τουριστικά έργα	6
3.3.	Η διάνοιξη δρόμων	6
4.	Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΔΡΑΣ	6
5.	ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ	
5.1.	Τό υδροηλεκτρικό φράγμα.....	7
5.2.	Τά τουριστικά έργα	8
5.3.	Η διάνοιξη δρόμων	8
6.	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΔΡΑΣ	
6.1.	Οι ζώνες της βλάστησης-Φυτοκοινωνιολογία της περιοχής.....	9
6.2.	Η χλωρίδα	15
6.3.	Η Πανίδα	
6.3.1.	Έντομα	24
6.3.2.	Χερσαία μαλάκια	25
6.3.3.	Αμφίβια - Έρπετά	26
6.3.4.	Πουλιά	26
6.3.5.	Θηλαστικά	28
6.3.6.	Ψάρια	29
6.4.	Τό οίκοσύστημα και η αξιολόγησή του	31
7.	ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ	
7.1.	Η διάνοιξη δρόμων	33
7.2.	Τό υδροηλεκτρικό φράγμα	34
7.3.	Τά τουριστικά έργα	36
7.4.	Τό μικρό φράγμα υδροληψίας	37
8.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	37

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά από πρόταση της Γραμματείας του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος και έγκριση του Υπουργείου Συντονισμού συγκροτήθηκε την 22/5/1981 επιστημονική ομάδα έρευνών με αντικειμενικό σκοπό την έρευνα και αξιολόγηση της χλωρίδας, πανίδας, του οίκουσυστήματος και του τοπίου της χαράδρας του ποταμού Αώου και την υποβολή προτάσεων για τους τρόπους διαχείρισης και προστασίας της. Στην απόφαση αναφέρεται ότι τα συμπεράσματα των έρευνών θα αποτελέσουν τό επιστημονικό υπόβαθρο για τη διερεύνηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τα διάφορα σχέδια για την εκμετάλλευση της χαράδρας.

Τά μέλη της ομάδας τά όποια πήραν ένεργό μέρος στίς έργασίες της και συνυπογράφουν αύτή τήν έκθεση είναι τά ακόλουθα:

- Αθανάσιος Δροσόπουλος, Γεωπόνος-Έντομολόγος
- Μιχάλης Καρανδεινός, Καθηγητής Οίκολογίας της Ανώτατης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών
- Αναστάσιος Λεγάκις, Βιολόγος-Έντομολόγος
- Ιωάννης Ματσάκης, Καθηγητής στό Έργαστήριο Ζωολογίας της Φυσικομαθηματικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
- Μωϋσής Μυλωνάς, Βοηθός Έργαστηρίου Ζωολογίας της Φυσικομαθηματικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
- Εύαγγελία Οίκονομίδου, Φυσιολγνώστρια-Οίκολόγος
- Φώτης Περγαντής, Βιολόγος-Οίκολόγος
- Γιώργος Σφήκας, Ζωγράφος, έρασιτέχνης βοτανικός, όρειβάτης
- Ben Hallmann, Βιολόγος-Όρνιθολόγος
- Γιώργος Χανδρινός, Όρνιθολόγος
- Κίμων Χατζημπέρος, Φυσικός-Οίκολόγος, υπεύθυνος για τό συντονισμό της Όμάδας και για τή σύνταξη αύτης της έκθεσης

Τά όνόματα των έρευνητών πού έδωσαν στοιχεία για τή σύνταξη όρισμένων κεφαλαίων της έκθεσης αναφέρονται μέσα σέ παρένθεση δίπλα στούς αντίστοιχους τίτλους.

Γιά τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων τῆς ἐπιστημονικῆς ομάδας πραγματοποιήθηκαν δύο ἀποστολές γιά ἐπιτόπια ἔρευνα τῆς χαράδρας τοῦ ποταμοῦ Ἄωου, ἀπό 25-5 μέχρι 1.6.1981 καί ἀπό 21.10 μέχρι 24.10.1981. Στήν πρώτη ἀποστολή συμμετεῖχαν τά μέλη τῆς ομάδας: Α. Δροσόπουλος, Α. Λεγάκις, Ι. Ματσάκης, Μ. Μυλωνᾶς, Φ. Περγαντῆς, Γ. Σφήκας, Β. Hallmann, Γ. Χανδρινός καί Κ. Χατζημπῖρος καθώς καί οἱ Ρ. Hallmann, ἐρασιτέχνηδα ὀρνιθολόγος καί Λύδια Παράσχη, τελειόφοιτος Βιολογίας, μέ ὑπεύθυνο γιά τήν ὀργάνωσή της τόν Κ. Χατζημπῖρο. Στή δεύτερη ἀποστολή συμμετεῖχαν τά μέλη τῆς ομάδας: Μ. Καρανδεινός, Α. Λεγάκις, Μ. Μυλωνᾶς, Ε. Οἰκονομίδου, Β. Hallmann καί Γ. Χανδρινός καθώς καί ἡ Ρ. Hallmann, μέ ὑπεύθυνο γιά τήν ὀργάνωσή της τόν Γ. Χανδρινό.

Πραγματοποιήθηκαν ἐπισκέψεις σέ διάφορα σημεῖα τῆς χαράδρας τοῦ Ἄωου καί συγκεκριμένα κοντά στό χωριό Βρυσοχώρι (σημεῖο Α στό συνημμένο χάρτη), στό σημεῖο πού ἔγιναν οἱ δοκιμαστικές γεωτρήσεις γιά τό φράγμα τῆς ΔΕΗ (σημεῖο Β), στό ὀροπέδιο Μπάλτες (σημεῖο Γ) καί στήν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἀπό τό πέτρινο γεφύρι τῆς Κόνιτσας μέχρι πάνω ἀπό τή μονή τοῦ Στομίου (σημεῖα Δ καί Ε). Ἐκτός ἀπό τή συμμετοχή τους στίς ἀποστολές, ὀρισμένα μέλη τῆς ομάδας (Α. Δροσόπουλος, Α. Λεγάκις, Ι. Ματσάκης, Μ. Μυλωνᾶς, Γ. Σφήκας, Κ. Χατζημπῖρος) ἐπισκέφθηκαν καί ἐξέτασαν τήν περιοχὴ τῆς χαράδρας καί σέ ἄλλες περιόδους. Εἰδικότερα ὁ Γ. Σφήκας ἔχει ἐπανεξιλημμένα πραγματοποιήσει διάφορες διαδρομές στήν περιοχὴ ἀπό τόν Ἄωο μέχρι τήν κορυφογραμμὴ τῆς Γκαμήλας.

Στήν ἐκθεση αὐτή παρουσιάζονται ἐπίσης στοιχεῖα γιά τήν ἰχθυοπανίδα τοῦ ποταμοῦ Ἄωου, τά ὁποῖα δέν ὀφείλονται στά μέλη τῆς ομάδας πού συμμετεῖχαν στίς ἀποστολές. Τά στοιχεῖα αὐτά ἔχει συγκεντρώσει στή διάρκεια ἐρευνητικῶν ἐργασιῶν τοῦ καί παραχώρησε εὐγενῶς στήν ομάδα ὁ κ. Παναγιώτης Οἰκονομίδης τοῦ Ἐργαστηρίου Ζωολογίας τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Μέρος ἀπό τά ἔξοδα τῶν ἀποστολῶν ἀνέλαβε ἡ Γραμματεία τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος τοῦ Ἐπιχειρηματικοῦ Υπουργείου Συντονισμοῦ. Συγκεκριμένα καλύφθηκαν ὅλα τά ἔξοδα τῶν Α. Δροσόπουλου, Ι. Ματσάκη, Β. Hallmann, Γ. Χανδρινοῦ καί Κ. Χατζημπῖρου, τά εἰσιτήρια τῶν Μ. Μυλωνᾶ (μόνο γιά τήν δεύτερη ἀποστολή), Μ. Καρανδεινοῦ, Α. Λεγάκι καί Ε. Οἰκονομίδου, τά φωτογραφικά ἔξοδα καί τά καύσιμα γιά τίς μετακινήσεις τῆς ομάδας στό ἐσωτερικό τῆς Ἠπείρου. Ἡ διακίνηση στούς δασικούς δρόμους τῆς περιοχῆς ἔγινε μέ τό ὑπ'ἀριθ. ΚΥ 6814 αὐτοκίνητο τζίπ τῆς Γραμματείας τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο ποταμός Αώος

Ο Αώος (παλιό όνομα Βοΐοϋσα) είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Ηπείρου. Πηγάζει στα βόρεια του Μετσόβου κι από κει κατευθύνεται βορεινά, ως τό χωριό Βοβοϋσα του Ανατολικού Ζαγορίου. Έπειτα στρίβει προς τά δυτικά κι άφοϋ άποτελέσει για ένα διάστημα τό βόρειο σύνορο όλόκληρης της περιοχής Ζαγορίου, μπαίνει σε μιά χαράδρα πού περιβάλλεται από πανύψηλα βουνά. Τή διασχίζει και συνεχίζει τήν πορεία του προς τά δυτικά, βγαίνοντας στον κάμπο της Κόνιτσας, όπου ενώνεται με τούς ποταμούς Βοϊδομάτη και Σαραντάπορο, για να μπει τελικά στο άλβανικό έδαφος, ανάμεσα στα χωριά Μολυβδοσκεπάστος και Μελισσόπετρα και να χυθει, ύστερα από μιά μακριά πορεία μέσα στην Άλβανία, στα νερά της Αδριατικής θάλασσας.

Μέσα στην Ελλάδα ή διαδρομή του ποταμού είναι μόλις 68χλμ. Όμως τά άφθονα νερά πού κυλούν από τά γύρω βουνά με τά πάμπολλα όρεινά ρέματα, τόν κάνουν να μοιάζει με μεγάλο ποτάμι, πού έρχεται από πολύ μακρότερα. Πρέπει όμως να τονίσουμε έδω πως ή μεγάλη ποσότητα νεροϋ πού κυλάει στην κοίτη του Αώου δεν είναι καθόλου σταθερή αλλά αντίθετα παρουσιάζει έντυπωσιακές διακυμάνσεις με μέγιστη ροή κατά τίς φθινοπωρινές και χειμωνιάτικες βροχερές μέρες και ελάχιστη γύρω στον Αϋγουστο.

Η μορφολογία της χαράδρας - Φυσικά και άνθρωπογενή στοιχεία

Η χαράδρα του Αώου είναι μιά βαθιά τομή στο όρεινό ανάγλυφο της Β. Πίνδου, με κατεύθυνση από Α. προς Δ., πού σχηματίσθηκε από τή διαβρωτική ενέργεια του ποταμού με τήν πάροδο χιλιάδων χρόνων. Τό μήκος της είναι περίπου 10χλμ. και τό πλάτος της κυμαίνεται από 2 έως 6 χλμ. Σάν ουσικά όρια της πρέπει να θεωρηθούν τά παρακάτω: Στα δυτικά, τό παλιό πέτρινο γεφύρι της Κόνιτσας, όπου τό ποτάμι βγαίνει προς τήν πεδιάδα. Στα βόρεια ή κορυφογραμμή της Τραπεζίτσας, πού περνάει από τίς κορυφές "Κορυφή" (1396 μ.), Αημηνάδια (1682 μ.), Τραπεζίτσα (2022 μ.) και Κοπάνα (1278 μ.). Στα νότια οι βόρειες όρθοπλαγιές και ή κορυφογραμμή της Γκαμήλας (Τύμφης) πού περνάει από τίς κορυφές Λάπατος (2251μ.), Πλόσια (2400μ.), Γκαμήλα (2497μ.), Καρτερός (2453μ.), Μεγάλα Λιθάρια (2467μ.) και Τσούκα Ρόσσα (2377μ.). Στα ανατολικά τέλος ή νοητή γραμμή πού ενώνει τήν όρθοπλαγιά της Τσούκα Ρόσσας με τήν άπέναντι κορυφογραμμή της Τραπεζίτσας, περνώντας από τήν κοίτη του ποταμού, στην τοποθεσία Παλιομονάστηρο.

Η όριοθέτηση αυτή καθορίζει και τήν κύρια περιοχή μελέτης της ομάδας, πού τήν όνομάζουμε "χαράδρα του Αώου" σε αντίθεση με τόν όρο "κοιλιάδα του Αώου" πού αναφέρεται στη συνολική όρεινή διαδρομή του ποταμού από

τίς πηγές του μέχρι τήν Κόνιτσα.

Μορφολογικά η περιοχή μόνο στο δυτικό της τμήμα έχει τήν τυπική μορφή της χαράδρας με πλαγιές που η κλίση τους είναι αρκετά μεγάλη χωρίς να είναι κάθετες. Στα ανατολικά ανοίγει, σχηματίζοντας μια αρκετά εύχωρη κοιλάδα ενώ στο κέντρο στενεύει πολύ, δημιουργώντας ένα φαράγγι με κάθετα τοιχώματα.

Στή νότια πλευρά της χαράδρας, δεσπόζουν με τον επιβλητικό τους όγκο οι κορυφές της Γιαμήλας με τίς κάθετες όρθοπλαγιές, που πέφτουν σε απόσταση ως 500μ. και χωρίζονται από βαθειά "λούκια" γεμάτα με αιώνια χιόνια. Κάτω από αυτές τίς όρθοπλαγιές ακολουθεί μια σειρά από κλιμακωτά ύψωματα και πλαγιές με μεγάλη κλίση, που καταλήγουν τελικά στην κοιτίδα του Αώου.

Τό μέσο ύψος της κοιτίδας του ποταμού από τή θάλασσα, στή διάρκεια της διαδρομής του μέσα στή χαράδρα, είναι 510μ. Στήν είσοδο του φτάνει τα 580μ. ενώ στήν έξοδο, προς τήν Κόνιτσα, πέφτει στα 440μ. περίπου. Τό ύψος των πλευρών της χαράδρας ποικίλλει από μερικές μόνο εκατοντάδες μέτρα μέχρι 1950μ. περίπου., που είναι η υψομετρική διαφορά από τήν κοιτίδα ως τήν κορυφή Γιαμήλα.

Ολόκληρη σχεδόν η έκταση της χαράδρας καλύπτεται από δάση, ακόμα και στα έντελως κάθετα και βραχώδη σημεία με εξαίρεση τα "λούκια" της ανώτερης ζώνης, όπου τα χιόνια δεν λιώνουν σχεδόν ποτέ και τίς πάνω από 2200μ. κορυφές, όπου σταματάει φυσιολογικά η δασική βλάστηση.

Στή περιοχή της χαράδρας υπάρχουν μέχρι τώρα οι εξής ανθρώπινες κατασκευές.

- Ο δημόσιος δρόμος (χωματόδρομος) Κόνιτσα - Ελεύθερο-Παλιοσέλι-Πάδες-Αρματα-Δίστρατο.
- Τό πέτρινο γεφύρι της Κόνιτσας, στήν έξοδο της χαράδρας, που είναι από τα αξιοθέατα της περιοχής και τό μεγαλύτερο μονότοξο γεφύρι που υπάρχει στή χώρα μας.
- Μιά σιδερένια γέφυρα δίπλα στο πέτρινο γεφύρι η οποία παραμένει άχρηστη μετά τήν κατασκευή της νέας γέφυρας για τήν Εθνική Οδό Ιωαννίνων-Κόνιτσας.
- Ένας πρόχειρος χωματόδρομος 4χλμ. που ξεκινά από τό πέτρινο γεφύρι και, περνώντας μέσα από τή χαράδρα και σε ορισμένα σημεία μέσα από τό ποτάμι, φθάνει στή Μονή Στομίου. Ο δρόμος αυτός είχε ανοίξει για ένα έργο ύδροληψίας και τώρα έχει καταστραφεί σε πολλά σημεία από κατολισθήσεις ή από τό ρεύμα του ποταμού.